

Zöld jövedelemmel az igazságos klímaátállásért!

Javaslatok az Európai Unió Szociális Klímaalapjának magyarországi felhasználására

Jávor Benedek – Kis Miklós

Megújuló Magyarországért Alapítvány

2024.

Tartalom

Bevezetés.....	3
Az energiaszegénység, mint probléma.....	3
Az Európai Unió Szociális Klímaalapja	5
A javaslatcsomag részletei.....	7
1. Épületfelújítás és korszerűsítés	7
2. A szilárd tüzelőanyagot használó, energiaszegény, elavult és/vagy balesetveszélyes fűtésrendszerű háztartások fűtéskorszerűsítésének támogatása.....	8
3. Iskolabusz program	9
4. Zöld Jövedelem.....	9
Összefoglalás	11
Felhasznált források	12

Bevezetés

A klímaváltozás radikális gyorsulásával párhuzamosan a társadalmi erőforrások egyre nagyobb hányadát az éghajlatváltozás kezelhető keretek között tartására, illetve a klímaalkalmazkodásra fogjuk világszerte költeni az elkövetkező évtizedekben. Az elköltött összegek allokációja azonban a különböző társadalmi csoportok között éppúgy, mint a klímaváltozás hatásainak eloszlása nem egyenletes, és mintázatait alapvetően politikai-társadalmi döntések, illetve értékválasztások határozzák meg. A klímacelekvés lehet a társadalmi igazságosságot, az újraelosztást, a szolidaritást erősítő folyamat, vagy éppen a különbségeket tovább növelő, az amúgy is jobb helyzetben lévő társadalmi csoportok előnyeit növelő „perverz redisztribúció” eszköze is. Álláspontunk szerint az igazságos zöld átállás megvalósítása nem csupán elvi alapon (egy zöld-baloldali társadalomkép szerves részeként) elkerülhetetlen, hanem az átmenethez szükséges döntések társadalmi elfogadottságának növelése érdekében is. A 2018-2020-as sárgamellényes mozgalom Franciaországban megmutatta, hogy egy klímacelekvésnek szánt, de rosszul, az igazságossági szempontokat figyelmen kívül hagyva bevezetett intézkedés milyen társadalmi feszültségeket szülhet, és milyen mértékű ellenállást generálhat a zöld átállással szemben. A tapasztalatok nyomán az elmúlt években az EU-s döntéshozatalban is egyre inkább előtérbe került az igazságos zöld átállás kérdése, az Európai Bizottság pedig a Zöld Megállapodás (Green Deal) csomag részeként a Szociális Klímaalap formájában pénzügyi eszközt is létrehozott a zöld átállás társadalmi hatásainak kompenzációja céljából. Kulcskérdés azonban, hogy a rendelkezésre álló európai és nemzeti forrásokat hogyan, milyen mechanizmusokon keresztül használjuk fel, hogy azok valóban az átmenet költségeit legkevésbé fedezni képes társadalmi csoportokat ériék el. Anyagunk a Szociális Klímaalap hazai forrásokkal kiegészített keretének felhasználására tesz javaslatot, úgy, hogy az valóban hozzájáruljon az átállás terheinek méltányosabb elosztásához a társadalomban.

Az energiaszegénység, mint probléma

A klímaátmenet kapcsán jelentkező változások (karbonadóztatás, energiaárak növekedése) által leginkább fenyegetett csoportok a már amúgy is energia, illetve mobilitási szegénységben élő társadalmi csoportok. Magyarországon a lakosság csaknem kétharmada (64,5 %-a) esetében és a szegénységi küszöb alatt élők több mint négyötödénél (82,4 százaléka) haladta meg a villamos energiára, gázra és egyéb tüzelőanyagokra költött pénz a háztartási költségvetés 10 százalékát, ami sokkal több a 26,9 százalékos, illetve 48,2 százalékos becsült uniós átlagnál.¹ A magyar lakosság tehát jóval többet költ energiára a jövedelméhez képest, mint egy átlagos uniós polgár, a polgárok többsége (85%) úgy véli, hogy az energiaárak emelkedése komoly probléma.² Magyarországon energiaszegénynek lenni sokkal nehezebb sorsot jelent, mint az EU egy átlagos országában, hiszen egy

¹ Európai Bizottság (2023) „2023. évi országjelentés – Magyarország” 57.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52023SC0617&%3Bqid=1686127911343>

² Uo.

eleve sokkal rosszabb helyzethez képest jelent relatív elmaradást (ami általában a hazai szegénységről is elmondható). Az energiaszegénység nem pusztán az érintettek életébe hoz szenvedést és nyomorúságot, de közvetve – minthogy az energiaszegény háztartások gyakran nem megfelelő minőségű tüzelőanyagot használnak – a teljes hazai lakosság jóllétét csökkenti, az uniós átlaghoz képest csaknem duplájára emelve a légszennyezettség miatt bekövetkező korai halálozások számát³.

Magyarországon jelenleg nincs hivatalos mérőszáma az energiaszegénységnek. „Az energiaszegénység egyik leggyakrabban használt mérőszáma a 2M indikátor” – emeli ki az Elosztó Projekt tanulmánya. E szerint „azon háztartások számítanak energiaszegénynek, akik jövedelmük nagyobb arányát költik energiakiadásokra, mint a teljes népesség körében megfigyelt mediánérték (M) kétszerese. Ez Magyarországon 2015-ben a háztartások 10,5%-át jelentette, azaz ennyien költötték jövedelmük több mint 24%-át energiakiadásokra.”⁴ A tanulmány felhívja a figyelmet, hogy a 2M indikátor „nem mutatja ki például azokat, akik visszafognak energiakiadásaikból, és így nem tudják biztosítani a fűtés vagy egyéb energiaszükségleteik megfelelő szintjét. Ezen „rejtett” energiaszegénység mérésére használják az M/2 indikátort, ami azon háztartásokat mutatja, akik energia kiadásai nem érik el az országos medián érték felét”⁵. Ezek mellett további mérőszámok is használhatók, de annyi biztos, hogy „Magyarországon a háztartások legalább 10 százaléka biztosan érintett”⁶ az energiaszegénységben. Javaslatcsomagunkban a 2M és M/2 indikátor fogalmi tartalma alapján határozzuk meg az energiaszegény háztartásokat.

Az energiaszegénységhez hasonlóan a mobilitási szegénységet illetően sincs mindenki által elfogadott meghatározás. Az Európai Bizottság által használt mérőszám szerint a mobilitásszegénység a szegénységi küszöb alatt élők közül azok becsült aránya, akik kiadásai több mint 6%-át személyes közlekedésükhöz kapcsolódóan üzemanyagra fordítják, ez Magyarországon a legfrissebb adat szerint 37,1 %. A mobilitási lehetőségeket az alacsonyabb jövedelműek számára alapvetően a közösségi közlekedés lehetőségei határozzák meg. A magyar helyzet az EU átlagával összevetve viszonylag jó ebből a szempontból: „a lakosság véleménye szerint a tömegközlekedés viszonylag elérhető (71 %, EU: 55 %), megfizethető (71 %, EU: 54 %) és jó vagy viszonylag jó minőségű (69 %, EU: 60 %)”. Mindemellett „a városban és a vidéken élők véleményében nincs jelentős eltérés”. A viszonylag jó helyzet ugyanakkor nem azt jelenti, hogy például az aprófalvakban élők mobilitási lehetőségei megfelelőek lennének.⁷ A mobilitási szegénység nem egyszerűen csak a mindennapi életvitel nehézségeit fokozza, de a munkavállalást vagy a magasabb szintű oktatáshoz való hozzáférést is ellehetetlenítheti.

Az Európai Unió Szociális Klímaalapját jól felhasználva nagyban enyhíthetők lennének az energiaszegénység és mobilitási szegénység okozta problémák.

³ Uo. 58.

⁴ Feldmár Nóra, Kiss Csaba, Betlen Anna, Sáfrány Réka, Bajomi Anna Zsófia (2021) „Helyzetkép a magyarországi energiaszegénységről” Elosztó Projekt https://habitat.hu/wp-content/uploads/2021/05/Eloszto_Projekt_Helyzetkep_a_magyarorszag_i_energiaszegenysegrol.pdf

⁵ Uo.

⁶ Uo.

⁷ Sikos T., Tamás & Szendi, Dora (2021). Kialakulhatnak-e okos falvak az Abaúji térségben? Can smart villages emerge in the Abaúj region?. Tér és Társadalom. 35. 154-181. 10.17649/TET.35.3.3361.

Az Európai Unió Szociális Klímaalapja

A Szociális Klímaalap „célzott finanszírozást fog biztosítani a tagállamok számára a leginkább érintett kiszolgáltatott csoportok, különösen az energiaszegénység vagy közlekedési szegénység által sújtott háztartások támogatására”⁸ A Szociális Klímaalap célja tehát mindazok segítése, akiket különösen érint az energia- és közlekedési szegénység. Az alap 2026-ban indul, egy évvel azelőtt, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszert (ETS) kiterjesztik az épületekre és a közúti közlekedésre (a rendszer neve onnantól kezdve ETS II.) Mindez része egyébként annak az uniós közpolitikai csomagnak, amelynek célja az üvegházhatású gázok kibocsátásának 55%-os csökkentése 2030-ig. Az ETS II-ből származó kibocsátási egységek elárverezéséből finanszírozzák a Szociális Klímaalapot 65 milliárd euróig, s ezt egészíti ki a nemzeti önrész, amely legalább 25 százalék.

Bár az alap működése 2026-ban indul, a társadalmi vitának mielőbb el kellene kezdődnie, mivel az eddigi tapasztalatok alapján a kormány a zöldnek szánt szakpolitikai intézkedésekkel tovább növeli a társadalmi különbségeket, a felső középosztályt kedvezményezi, szociális és környezeti szempontból egyaránt megkérdőjelezhető, vagy alacsony hatékonyságú programokat valósít meg. Tartani lehet attól, hogy a kormányzat az energiaszegénység csökkentése helyett – megtalálva a kikapukat – inkább elektromos autóvásárlási programokat biztosít majd az alap forrásaiból a hazai tehetősebb anyagi helyzetűeknek, hiszen az alap pénzei a közlekedés elektrifikációjára is fordíthatók. Vagy a szociális szempontból „perverz újraelosztást” megvalósító, és környezetileg is káros (energiatakarékosságra nem kellően ösztönző) rezsiszűkítés fenntartására fordítják. Mindenképp el kellene kerülni, hogy a Szociális Klímaalap pénzeit az jelenlegi politikai rendszer szokásos kedvezményezettjei kapják, illetve hogy ezek a pénzek ne szociálisan célzottan kerüljenek elköltésre. Javaslatcsomagunk azon szándék jegyében született, hogy az uniós pénzek végre jussanak el azokhoz, akiknek valóban szánták, akiknek valóban szükségük van a támogatásra – és ennek a pénznek egy részét akár kaphassák meg egyenesen a zsebükbe megélhetésük támogatására, a Szociális Klímaalap ugyanis lehetőséget nyújt a közvetlen jövedelemtámogatásra is. A pénz másik része pedig hosszabb távon szolgálja őket, felszámolva az energiaszegénységet előidéző okokat.

Magyarország a 65 milliárd euró uniós forrásból több, mint 2,8 milliárd eurónyira tarthat igényt⁹, amely 385,5 forintos árfolyammal számolva (ezzel az árfolyammal tervezték az idei költségvetést) 1085,6 milliárd forint, amelyet 2026 és 2032 között lehet elkölteni. A javaslatcsomagunk – tekintettel a megoldandó problémák súlyára és kiterjedtségére – a kötelező minimális 25 százaléknál nagyobb nemzeti önrésszel számol. Véleményünk szerint minden egyes uniós forrásból származó forinthez kell egy hazai forrásból származó forintot társítani. Így kapunk végül – kerekítve – egy hat év alatt 2170 milliárd forint összköltségű csomagot, amelyet az alábbiakban mutatunk be.

⁸AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2023/959 IRÁNYELVE (2023. május 10.) az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról szóló 2003/87/EK irányelv, valamint az üvegházhatású gázok uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeréhez piaci stabilizációs tartalék létrehozásáról és működtetéséről szóló (EU) 2015/1814 határozat módosításáról

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023L0959>

⁹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2023/955 RENDELETE (2023. május 10.) a Szociális Klímaalap létrehozásáról és az (EU) 2021/1060 rendelet módosításáról

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32023R0955>

Hogyan működik az alap?

az „Irány az 55%!” intézkedéscsomag részeként **az épületekre és a közúti közlekedésre, valamint az egyéb ágazatokban felhasznált tüzelőanyagokra vonatkozó új kibocsátáskereskedelmi rendszer** jön létre

a közúti közlekedés és a fűtés esetében használatos fosszilis tüzelőanyagokra **szén-dioxid-árát** állapítanak meg

a tüzelőanyagot értékesítő vállalatoknak **kibocsátási egységeket kell vásárolniuk** (szén-dioxid-áron), hogy kompenzálják a vállalkozásuk működtetéséből eredő kibocsátásokat

a kibocsátási egységekből származó **bevételek** bekerülnek a Szociális Klímaalapba

a tagállamok a Szociális Klímaalaphoz rendelt bevételeket a leginkább rászorulóknak segítségére használhatják fel az alábbi módon:

- **intézkedésekkel és beruházásokkal**, amelyek az épületek energiahatékonyságának növelését, az épületfelújítást, az épületek fűtésének és hűtésének dekarbonizációját, valamint a kibocsátásmentes és alacsony kibocsátású mobilitás és közlekedés elterjedését szolgálják
- ideiglenes és korlátozott mértékű közvetlen **jövedelemtámogatást** biztosító intézkedésekkel

Kedvezményezettek

kiszolgáltatót helyzetű háztartások

kiszolgáltatót helyzetű mikrovállalkozások

kiszolgáltatót helyzetű közlekedési felhasználók

A Szociális Klímaalap működése.

Forrás: az Európai Unió Tanácsának honlapja. (Infografika – „Irány az 55%!” intézkedéscsomag: a leginkább érintett polgárok és vállalkozások támogatására létrehozott alap. <https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/fit-for-55-social-climate-fund/>)

A javaslatcsomag részletei

1. Épületfelújítás és korszerűsítés

A korábbi épületfelújítási és korszerűsítési programok jellemzően éppen az energiaszegény háztartásokat nem érték el, mert ezek a háztartások nem képesek az önerőt biztosítani a támogatáshoz. A kormány által a REPowerEU keretében frissen meghirdetett programok ugyanezt a logikát követik – bár úgy tűnhet, hogy a szociálisan hátrányosabb helyzetű régiókat célozzák, de a gyakorlatban a jelentős önrész igény miatt továbbra is csak a lakosság tehetősebb része számára lehetséges az új programokba való részvétel, tekintet nélkül a területi viszonyokra.¹⁰ Ráadásul – a korábbiakhoz hasonlóan – a felújítások nem kapcsolódnak össze megújuló energiás beruházásokkal, így a valódi komplex mélyfelújítások helyett várhatóan kibocsátáscsökkentési szempontból is korlátozott eredményességű és hatékonyságú beavatkozások finanszírozása történik majd meg az esetek többségében.

Az általunk javasolt program fontos, súlyponti részét jelentik az úgynevezett „mélyfelújításokra” – a lakás/ház strukturálisan átgondolt, jelentős energiamegtakarítást előidéző korszerűsítésére adott-, és megújuló energián alapuló energiaellátásra való átállásra nyújtott vissza nem térítendő támogatások. E támogatás fűtéskorszerűsítésre, szigetelésre, nyílászárók cseréjére, megújuló energián alapuló energiaellátásra való átállásra lenne igénybe vehető.

- 100%-os, legfeljebb 5 millió forintig terjedő, vissza nem térítendő támogatásban részesülhetnek az energiahatékonysági szempontból közepes vagy közepesnél rosszabb állapotban lévő épületek, lakások minden olyan esetben, amikor az adott ingatlan energetikai állapotát energiatanúsítvány igazolja, valamint a támogatást igénylő háztartás jövedelme nem éri el a KSH tárgyévi vagy az azt megelőző évi adatai alapján meghatározott medián jövedelem szintjét. Ezen igénylők számára az energiatanúsítvány megszerzését az állam biztosítja. Az igénylésnél a sorrendet tekintve előnyt élveznek azok, akik igazolni tudják, hogy a háztartásuk energiaköltsége eléri a háztartás fogyasztásának 24 százalékát, illetve őket is megelőznék azok, akik a háztartás fogyasztásának 6 százalékát sem elérő energiaszámláikkal igazolják, hogy nem képesek megfelelően kifűteni a lakásukat. Ezeket energiaszegény háztartásoknak tekintjük. A fent vázolt igénylői csoportokon belül a sorrendiséget – összhangban az EU 2023/955 rendeletével – esélyegyenlőségi szempontok befolyásolják, így előnyt élveznek a nők, az egyedül élő időskorúak, az egyszülős háztartások és a fogyatékkal élők.

- 80%-os, legfeljebb 4 millió forintig terjedő, vissza nem térítendő támogatásban részesülhetnek az energiahatékonysági szempontból – energiatanúsítvány által igazolt – közepes vagy közepesnél rosszabb állapotban lévő lakóingatlanok tulajdonosai azokban az esetekben, amelyekben az érintett háztartás jövedelme a KSH tárgyévi vagy az azt megelőző évi adatai szerinti medián jövedelmet legfeljebb 20%-kal haladja meg. Az igénylésnél a sorrendet tekintve előnyt ennél a csoportnál is előnyt élveznek azok, akik igazolni tudják, hogy a háztartásuk energiaköltsége eléri a háztartás fogyasztásának 24 százalékát, illetve őket is megelőznék azok, akik a háztartás fogyasztásának 6 százalékát sem elérő energiaszámláikkal igazolják, hogy nem képesek megfelelően kifűteni a lakásukat. Ezeket energiaszegény háztartásoknak tekintjük. Utóbbi csoport, amennyiben igazolják, hogy nem képesek megfelelően kifűteni a lakásukat relatíve kevésbé kedvezőtlen jövedelmi pozíciójuk ellenére – például

¹⁰ [Bejelentette a kormány az új otthonfelújítási programot, 6 millióra lehet pályázni - Portfolio.hu](#)

hiteltartozásaik miatt –, akkor 100%-os vissza nem térítendő támogatásért folyamodhatnak. A fent vázolt igénylői csoportokon belül a sorrendiséget – hasonlóan 100%-os vissza nem térítendő támogatásban részesülőkhez – esélyegyenlőségi szempontok befolyásolják, így előnyt élveznek a nők, az egyedül élő időskorúak, az egyszülős háztartások és a fogyatékkal élők.

Mint ahogy a „mélyfelújítások” csökkentik hosszabb távon leginkább az energiaszegénységet, a rendelkezésre álló források legnagyobb részét erre a célra javasoljuk költeni. 200 ezer lakással és átlagosan, háztartásonként 4,5 millió forint támogatási összeggel számítva 900 milliárd forintba kerülne.

Mivel a nagyszabású felújítási program miatt megnövekvő lakossági kereslet a szakemberhiány fokozódásához és a vállalási díjak extrém mértékű megugrásához vezethet, biztosítani kell a zöldgazdasági kapacitás növeléséhez szükséges munkaerőpiaci feltételeket. A növekvő zöldgazdasági munkaerő-szükséglet kielégítésére rendkívüli, tandíjmentes és legalább a minimálbérnek megfelelő ösztöndíjat biztosító felnőttképzési programot javaslunk, amely évi legalább 10 ezer fő új szakember kiképzését jelentené a mélyfelújításokhoz kapcsolódó szakmákban. Ennek finanszírozását a főként a zöld átmenettel járó munkaerőpiaci kihívásoknak megfelelés érdekében létrehozott Igazságos Átmenet Alapból kívánjuk fedezni.

2. A szilárd tüzelőanyagot használó, energiaszegény, elavult és/vagy balesetveszélyes fűtésrendszerű háztartások fűtéskorszerűsítésének támogatása

Sürgető probléma, hogy – mint arra az Elosztó Projekt tanulmány felhívja a figyelmet – a nem megfelelő fatüzelés és a leromlott minőségű ingatlanok fokozott veszélyt jelentenek a kéménytüzek kockázata miatt¹¹. Továbbá a szegényebb háztartások között elterjedt olcsóbb lemezkályhák hatékonysága, ezért magas a károsanyag-kibocsátásuk is. Nagyszabású kályha- és kéménycsere programra van szükség, amely az első pontban jelzett mélyfelújításokkal hozna jelentős eredményt, ugyanakkor a probléma súlyossága okán mihamarabbi beavatkozást igényelés önálló alprogramként érdemes nevesíteni. Az alprogram a hatékonyabb, környezetkímélőbb fatüzelést megfelelő fatárolóhelyek kialakításával és azok tűzifákkal feltöltésével is elősegítheti, hogy az energiaszegény háztartások száraz fával fűtsenek. A száraz tűzifával fűtés a jelen helyzethez képest – az energiaszegény háztartások gyakran nedves tűzifát, lignitet, sőt szemetet is eltüzelnek – drámaian csökkentené a hazai károsanyag-kibocsátást, javítva a közegészségügyi helyzetet, csökkentve a légszennyezettség miatt bekövetkező korai halálesetek számát. 2020-ban a szálló por által okozott légszennyezés miatt elvesztett életévek száma Magyarországon majdnem kétszer olyan magas volt, mint az uniós átlag (1056,1 év 100 000 lakosra vetítve, szemben 581,6 évvel), amelyben meghatározó szerepe van a rossz minőségű szilárd tüzelőanyaggal fűtő, energiaszegény háztartásoknak¹². Az alprogram célcsoportja az energiaszegény, szilárd tüzelőanyagot használó háztartások. Az alapból 200 milliárd forintot javaslunk allokálni erre a

¹¹Feldmár Nóra et al (2021) „Helyzetkép a magyarországi energiaszegénységről” Elosztó Projekt https://habitat.hu/wp-content/uploads/2021/05/Eloszto_Projekt_Helyzetkep_a_magyarorszagi_energiasegenysegről.pdf

¹² Európai Bizottság (2023) „2023. évi országjelentés – Magyarország” 58. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52023SC0617&%3Bqid=1686127911343>

célra, amely mintegy 200 ezer szilárd tüzelőanyagot használó háztartás fűtésrendszerének biztonságossá és hatékonyabbá tételére lehet elegendő.

3. Iskolabusz program

A mobilitási szegénység egyik különösen romboló hatása, hogy az iskoláskorú gyermekek csak nagy nehézségek árán jutnak el iskolájukba. Nemrégiben Tiszavasvári esete kapott nagyobb nyilvánosságot, ahol a szegényebb városrészben a gyermekeknek naponta 7 kilométert kell gyalogolniuk esetenként hóban-fagyban¹³. Az iskolabuszprogram modern, legalább Euro VI. környezetvédelmi besorolású autóbuszok vásárlásához adna lehetőséget az önkormányzatok számára, amelyek vállalják iskolabusz-járat indítását és lehetővé teszik annak díjmentes igénybe vételét. Azon önkormányzatok igénylése élvez előnyt, amely településen helyi közösségi közlekedés nincs, ezen túlmenően is előnyt élveznek azon települések, amelyek a helyközi közlekedésbe is korlátozottan integráltak és nem éri el a napi 6 járatpárt sem a járatsűrűség. A támogatás 25 százaléka a szolgáltatás fenntartására (pl. munkabér, az önkormányzati dolgozó D kategóriás jogosítványszerzése, javítási költségek) is igényelhető. A vissza nem térítendő támogatás összege településenként legfeljebb 120 millió forint. Az alapból 120 milliárd forintot javaslunk allokálni erre a célra, ami legalább 100 új iskolabusz-járat létesítésére elegendő, enyhítve a mobilitási szegénység következményeit.

4. Zöld Jövedelem

Az Európai Unió Szociális Klímalapja lehetővé teszi a közvetlen jövedelemtámogatást. A Zöld Átmenet Jövedelem célcsoportja az energiaszegény háztartások tagjai és a mobilitási szegénységgel érintettek.

A Zöld Jövedelem által megcélzott energiaszegény háztartások (az energiaköltség eléri a háztartás fogyasztásának 24 százalékát, vagy ahol a háztartás fogyasztásának 6 százalékát sem elérő energiaszámláikkal igazolják, hogy nem képesek megfelelően kifűteni a lakásukat) és az energiahatékonysági beruházásokhoz kapcsolódó vissza nem térítendő támogatások célzottjai gyakorlatilag egybeesnek, így a jövedelemtámogatás jogosultjainak folyamatos csökkenésére számíthatunk, így az energiaszegény háztartások tagjainak folyósított Zöld Jövedelem évről évre kevesebb forrást igényel.

A Zöld Jövedelem számítási kiindulópontjaként szolgáló jövedelmi egység a mobilitási szegénység esetében 20 ezer forint havonta háztartásonként. A szegénységi kockázatokkal nagyobb mértékben érintett, esélyegyenlőségi szempontból hátrányosabb helyzetűek ennél magasabb összeget kapnának.

¹³Rtl.hu 2024. január 26 „Naponta 7 kilométert gyalognak a gyerekek iskolába, iskolabuszért tüntettek a szülők Tiszavasváriban”

<https://rtl.hu/hirado/2024/01/26/gyalog-iskolaba-7-kilometer-tiszavasvari>

Kedvezményezett csoport neve	Nő (egyszemélyes háztartás)	Egyszülős család – családfenntartó	Fogyatékkal élő	Egyedül élő időskorú
Jövedelmi egységet növelő mérték	+ 0,2	+ 0,8 és további gyermekenként + 0,7	+ 0,8	+ 0,8

Például egy egyedülálló nő egy gyermekkel 40 ezer forintot kap havonta ($1+0,2+0,8=2 \rightarrow 2*20E=40E$ Ft), vagy egy fogyatékkal élő férfi 36 E ezer forintot kap havonta ($1+0,8 \rightarrow 1,8*20E=36E$ Ft)

A Zöld Jövedelmet a mobilitási szegénység okán azon településeken élők igényelhetnék, ahol nincs helyi közösségi közlekedés, és a település a helyközi közlekedésbe is korlátozottan integrált, nem éri el a napi 6 járatpárt sem a járatsűrűség, és az igénylő jövedelme nem éri el a medián bért. A Zöld Jövedelem számítási kiindulópontjaként szolgáló jövedelmi egység az energiaszegény háztartások esetében 9 ezer forint/hó/fő. A szegénységi kockázatokkal nagyobb mértékben érintett, esélyegyenlőségi szempontból hátrányosabb helyzetűek ennél magasabb összeget kapnának.

Kedvezményezett csoport neve	Nő	Egyszülős család – családfenntartó	Fogyatékkal élő	Egyedül élő időskorú
Jövedelmi egységet növelő mérték	+ 0,2	+ 0,8 és további gyermekenként + 0,7	+ 0,8	+ 0,8

Például egy egyedülálló nő egy gyermekkel 18 ezer forintot kap havonta ($1+0,2+0,8=2 \rightarrow 2*9E=18E$ Ft), s ha energiaszegény háztartásban él, akkor összesen 68 ezer forint Zöld Átmenet Jövedelemben részesül havonta ($40E+18E$ Ft).

A Zöld Jövedelem a 2026-2032 közötti időszakban becslésünk szerint – tekintettel az energiaszegénység csökkenésére, így a jogosultak csökkenő számára – 950 milliárd forintnyi finanszírozást igényel.

Összefoglalás

Az Európai Unió Szociális Klímalapja egyedülálló lehetőséget nyújt hazánknak arra, hogy fellépjünk az energia- és mobilitási szegénységgel szemben.

A javaslatcsomagunk fő elemei táblázatba rendezve

Alprogram neve	Mrd. Ft.
1. Épületfelújítás és korszerűsítés	900
2. A szilárd tüzelőanyagot használó, energiaszegény, elavult és/vagy balesetveszélyes fűtésrendszerű háztartások fűtéskorszerűsítésének támogatása	200
3. Iskolabusz program	120
4. Zöld Jövedelem	950
Összesen	2170

Az épületfelújítás és korszerűsítés („mélyfelújítások”) csökkentik hosszabb távon leginkább az energiaszegénységet, a rendelkezésre álló források legnagyobb részét erre a célra javasoljuk költeni. A kereslet megugrása ugyanakkor súlyosbíthatja a szakemberhiány és az egekbe röppítheti a vállalási árakat, ezért az alprogramhoz szakemberképzés is kapcsolódik, amelyet a zöld átmenettel járó munkaerőpiaci kihívásoknak megfelelés érdekében létrehozott Igazságos Átmenet Alapból kívánunk fedezni. Ennek finanszírozását a főként a zöld átmenettel járó munkaerőpiaci kihívásoknak megfelelés érdekében létrehozott Igazságos Átmenet Alapból kívánjuk fedezni.

A szilárd tüzelőanyagot használó, energiaszegény, elavult és/vagy balesetveszélyes fűtésrendszerű háztartások fűtéskorszerűsítésének támogatása az rossz hatékonyságú és/vagy életveszélyes fűtésrendszerek magas száma, valamint az unióban egyedülállóan magas hazai légszennyezettség, és az ezzel összefüggő korai halálozások magas száma miatt is indokolt.

Az iskolabusz program talán nem is igényel érveket, annyira magától értetődő a szükségessége – bár ez végső soron a javaslatcsomagunk valamennyi pontjáról elmondható. A mobilitási szegénység egyik különösen romboló hatása, hogy az iskoláskorú gyermekek csak nagy nehézségek árán jutnak el iskolájukba. A program száz iskolabusz vásárlásához – s tekintettel az önkormányzatok helyzetére, üzemeltetéséhez is – nyújtana forrásokat.

A Zöld Jövedelem a hazai uniós források történetében először tenné lehetővé, hogy közvetlenül azok kapjanak pénzt közvetlenül a zsebükbe az uniós pénzekből, akiknek azt valójában szánták. A Zöld Jövedelem közvetlen anyagi segítséget jelentene az energia-, illetve mobilitási szegénységgel érintetteknek, összhangban a Szociális Klímaalap céljaival.

Bízunk abban, hogy javaslatcsomagunk alapul szolgálhat egy olyan gyümölcsöző társadalmi vitához, amely megakadályozza, hogy a Szociális Klímaalap forrásai – ahogyan azt már sokszor láttuk – pusztán egy kivételezett üzleti kör tagjait gazdagítsák, s e helyett az alap forrásai valóban a közjót szolgálhassák Magyarországon is.

Felhasznált források

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2023/955 RENDELETE (2023. május 10.) a Szociális Klímaalap létrehozásáról és az (EU) 2021/1060 rendelet módosításáról
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32023R0955>
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2023/959 IRÁNYELVE (2023. május 10.) az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról szóló 2003/87/EK irányelv, valamint az üvegházhatású gázok uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeréhez piaci stabilizációs tartalék létrehozásáról és működtetéséről szóló (EU) 2015/1814 határozat módosításáról
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023L0959>
- Európai Bizottság (2023) „2023. évi országjelentés – Magyarország”
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52023SC0617&%3Bqid=1686127911343>
- Európai Unió Tanácsa (2022) „Infografika – ‘Irány az 55%!’ intézkedéscsomag: a leginkább érintett polgárok és vállalkozások támogatására létrehozott alap.
<https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/fit-for-55-social-climate-fund/>
- Feldmár Nóra, Kiss Csaba, Betlen Anna, Sáfrány Réka, Bajomi Anna Zsófia (2021) „Helyzetkép a magyarországi energiaszegénységről” Elosztó Projekt
https://habitat.hu/wp-content/uploads/2021/05/Eloszto_Projekt_Helyzetkep_a_magyarorszagi_energiaszegenysegről.pdf
- Rtl.hu 2024. január 26 „Naponta 7 kilométert gyalognak a gyerekek iskolába, iskolabuszért tüntettek a szülők Tiszavasváriban”
<https://rtl.hu/hirado/2024/01/26/gyalog-iskolaba-7-kilometer-tiszavasvari>
- Sikos T., Tamás & Szendi, Dora (2021). Kialakulhatnak-e okos falvak az Abaúji térségben? Can smart villages emerge in the Abaúj region? Tér és Társadalom. 35. 154-181. 10.17649/TET.35.3.3361.